

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наши голоса

Місячник Союзу українців Румунії. XXVI рік видання. № 261, березень, 2016

Григорій Васягін, *Думи мої, думи...* (1964)

І чужому навчайтесь,
У свого не цурайтесь...
Т. Шевченка

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідещук,
Іван Ковач, Микола Корнищан,
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ «Слова мають душу і колір»:
Тарас Шевченко – мовою Міхаїла Емінеску (II)
- ❖ Тарас Шевченко в інтерпретації
Івана Кідещюка
- ❖ Концерт з нагоди 202-ї річниці з дня
народження Тараса Шевченка в Бухаресті
- ❖ Наш Шевченко завжди з нами
- ❖ Дещо із життєвого та загальнолюдського
в історії Івана Франка
- ❖ Г. С. Сковорода:
Пісня 15-а – «смертею смерть поборов!»
- ❖ Буковинський меридіан Юрія Ракочі (штрихи
до життєвого і творчого портрета письменника)
- ❖ VII-й Міжнародний симпозіум
«Румунсько-українські відносини:
історія та сучасність»
- ❖ Невідомий поет про голодомор на Україні
- ❖ Діти, діти! Спішіте скоріше,
Мамів своїх обніміте сильніше!..
- ❖ Сині дзвіночки та дзвони (Легенда)
- ❖ Oberrohnen
- ❖ Дитячі сторінки
- ❖ Сторінки гумору

Іван РЕБОШАПКА

«Слова мають душу і колір»: Тарас Шевченко – мовою Міхаїла Емінеску (I)

Дотеперішні румунські переклади віршів Тараса Шевченка уже мають свою «історію», та дослідження перекладних версій далеко неповне, а їх розгляд крізь призму введеного в заголовку знаменитого майже крилатого матафоричного вислову-оцінки Міхаєм Емінеску художньої експресивності слів у поезії взагалі досі – навіть ніким не пробувано.

Перший румунський переклад з творчості Шевченка – це прозовий переказ у невідомій статті *Un poet ucraïnean* з 1886 року вірша *Ой три шляхи широкі*¹, якого переведено не з українського оригіналу, а з французької статті (надрукованої в журналі «Le Temps», 17 квітня 1886 р.), яка, у свою чергу, є перекладом статті *A Cosak poet*, надрукованої в журналі «Mac Millans Magazine» англійським славістом В.Р.Морфіллем, професором Оксфордського університету, який побував у Львові та Києві, особисто познайомившись з українським істориком, поетом та ідеологом Кирило-Мефодіївського братства Миколою Костомаровим. Пройшовши крізь три почергові переклади, Шевченків вірш у румунській версії зберіг лише конструктивний сюжетний «ядро», які блідо передають дещо з ліричної струї, властивої шевченківським пісням-баладам, в цьому випадку поезії *Ой три шляхи широкі*, яку Морфілл назвав поемою.

Другий румунський переклад з творчості Шевченка – теж прозовий переказ, з 1894 р., поеми *Марія*, здійснений основоположником румунської наукової шевченкіани Константіном Доброджану-Герейо і надрукований в його статті *Тарас Шевченко*². Поему *Марія* Герейо вважає найкращим Шевченковим твором, який з художньої сторони не має собі рівних творів на дану тему, бо «жоден з поетів, – аргументує Герейо, – не наважився піднести жінку на таку височінь, на яку намілювався селянин-кріпак Шевченко», і «розповісти (її й Ісусове) просте, але безмежно болюче життя в ліричній поемі», «перетворивши Ісуса та Марію в людей, великих і святих тільки своєю любов'ю і стражданнями». Глибоко обізнаний з творчістю геніального поета України, художній валентності якого сприйняв з оригінальних українських його поезій, Герейо жалібно самоусвідомлює те, що його переказ позбавляє твір Шевченка однієї з найважливіших

його цінностей: «Поема починається, – пише Герейо, – гімном-молитвою поета до святої Марії. Переказують тут цю велику молитву, від душі жалкуючи, що моя бліда проза дає таке немичне уявлення про могутні вірші Тараса Шевченка».

Хоча відомостей про умови ознайомлення Штефана Петіке з творчістю Шевченка немає, він, наскільки знаємо, ні не перекладав з його творчості, але у плані введеного в заголовку даної статті кута розгляду варто пригадати відзначену ним характеристику Шевченкового *Кобзаря*: «... з-під покрову пристрасних віршів *Кобзаря* Тараса Шевченка повіває тим же леготом, там наявний той же настрій, який у далекі віки надихнув тривожну епопею, звану *Піснею Ігоря*³.

Третій переклад з Шевченка – це прозова адаптація з 1901 р. балади *Причинна*, що має заголовок *Fecioara fermecată (Вчарована дівка)*, адаптація, здійснена Г.Маданом⁴. Подібно тому як один з перших перекладів *Ревізора* М.Гоголя було адаптовано до румунських реалій з Молдови, дію адаптованої Шевченкової *Причинни* локалізовано на березі річки Олт з румунської провінції Олтенія. Спосіб адаптації позбавив румунську версію *Причинни* важливих для її розуміння українських етнографічних та історичних аспектів, привів до заміни українських назв дерев та квітів – румунськими, внаслідок чого втрачено і символічне значення перших, особливо важливих у вираженні смислу та поетичної наснаги твору.

Четвертий румунський переклад з Шевченка уже здійснений у віршах. Це – переклад Вірджіла Темп'яну з 1915 р. знаменитого вірша-пастелю *Садок вишневий коло хати*. Поданий він під заголовком *Seara (Вечір)*⁵. Вжита форма прізвища поета, *Schewtschenko*, сугерує думку про евентуальний переклад з німецького джерела. Шевченківську поетичну атмосферу та оригінальну віршову ритміку Темп'яну передав досить вдало, а складові, властиві типічно українській картині традиційного села замінив іншими.

Через рік, тобто 1916-го, появився перший румунський переклад *Заповіту* Тараса Шевченка під заголовком *Poruncă (Наказ)*.

(Продовження на 4 с.)

«Слова мають душу і колір»: Тарас Шевченко – мовою Міхаїла Емінеску (I)

(Продовження з 3 с.)

Його здійснив Замфір Арборе і надрукував у своїй книзі *Україна і Румунія*⁶. Замість 6 строф оригіналу, *Заповіт* у перекладі Замфіра Арборе має 7 строф, перекладач увівши у п'ятій строфі нові вірші з метою протлумачити намір українського поета. Коломийкова будова Шевченкового вірша (8-складовий рядок/ 6-складовий) збережена в перекладі, як і жіночі рими у парних віршах, також і трохаїчний ритм. Румунські еквіваленти епітетів сповнені тієї ж енергійної наснаги. Цей перший переклад *Заповіту*, що через роки стане найбільш перекладеним твором Шевченка в Румунії, можна уважати досить вдалим.

Згодом, аж в 1939 році, з нагоди 125-річчя від дня народження Тараса Шевченка окремі уривки («Межи горами старий Дніпро,/ Неначе в молоці дитина,/ Красується, любиться» – до «Якби не осталося/ Сліду панського в Україні!»; уривок з *Єретика*) та окремі строфи («Наша душа, наша пісня» і т.д.), з поеми *Катерина* («... На землі/ Нічого кращого немає» і т.д.), з поеми *Кавказ* («Борітеся – поборите» і т.д.) та із *Заповіту* («І мене в сем'ї великій» і т.д.) появилися в румунському перекладі у статті Константина Вилкована *Великий поет селянства*⁷. Того ж 1939 р. в цікавій статті Г.М.Іванова *Тарас Шевченко – поет національної свободи*⁸ ряд ідей проілюстровано кількома прикладами, як і в статті Вилкована («Межи горами старий Дніпро» і т.д.; «Встане Україна» і т.д.; «І день іде, і ніч іде» і т.д.) та подано у вільному перекладі на румунську мову три вірші Шевченка, між якими і *Заповіт*.

Епоха великого зацікавлення Шевченковими поезіями і поява чимраз більших перекладів з його геніальної творчості на румунську мову розпочалася після Другої світової війни.

Першим, уже в 1945 році, коли гармати кінця Другої світової війни долунювали вже далеко поза межами Румунії, теплими словами відгукнувся про Тараса Шевченка класик румунської літератури Міхаїл Садовяну у своїй статті *Про Тараса Шевченка*⁹, добавивши до неї власний переклад поеми Шевченка *Іван Підкова*, яка в перекладі має заголовок *Balada lui Nicoară Potcoavă*, та *Садок вишневий коло хати*, що в перекладі має заголовок

Primăvara (*Весна*), підказаний перекладачеві тим, що зображене в цьому надзвичайному пастелі відбувається протягом теплої погідного весняного вечора, атмосферу і пластичну картину якого Міхаїлу Садовяну вдалося відчутно і належно відтворити, на противагу недотримання шевченківської прозодії. Між шевченківським оригіналом і його садовянівським перекладом – ледь помітна відмінна тонкість: якщо в оригіналі вповні відчутне поєднання *пластичності з музикальністю*, Шевченкові слова будучи називними, вони – наче «мазки» пензля, що почергово «озвучуються», то в перекладі відчутна властива прозаїкові-Садовяну легенька *описовість*,

щоправда, підлегла віршовій структурі. Цим віршем згодом зацікавляться й інші перекладачі. Міхаїлу Садовяну належить і переклад власним йому стилем *Заповіту* Тараса Шевченка.

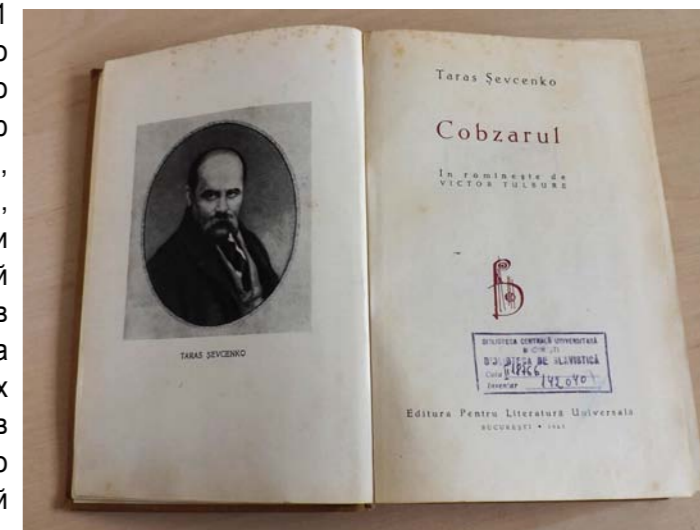
Вслід за Міхаїлом Садовяну перекладами з Шевченка почали захоплюватися й інші румунські поети, як, наприклад, В.Кернбах, М.Калмику та інші, друкуючи їх у публікаціях «România liberă», «Tribuna» (Cluj), «Flacăra», «Albina» і ін. За підрахунками професора Чернівецького університету Олексі Романця, тодішніх румунських перекладів з Шевченка назбиралося кілька десятків. З нагоди 90-ї роковини смерті Тараса Шевченка в органі ЦК Румунської Комуністичної Партії «Scânteia» надруковано статтю Думітру Корбя *Un mare cântăreț al libertății* (*Великий співець свободи*), до якої добавлено переклади Дана Дешліу Шевченкових віршів *Я не нездужаю, нівроку і Заповіт*, що має синонімічний заголовок *Cu limbă de toarte* (*Присмертне заповідання*)¹⁰.

Значення Міхаїла Садовяну в популяризації Тараса Шевченка в Румунії полягає не тільки в здійснених ним перекладах, а і в напучуванні інших на цю справу, особливо молодого тоді поета Віктора Тулбуре, якого, так би мовити, «опікуном» і дорадником у справі перекладів з Шевченка був, «уповноважив» Віктора Тулбуре займатись цією справою і «був першим читачем» його перекладів, як про це Тулбуре зізнається.

Після ряду почергових перекладів, друкованих у різних румунських публікаціях¹¹, Віктор Тулбуре разом з Валерієм Кордуном видали 1952 р. перший румунський *Кобзар* Тараса Шевченка¹² (31 переклад), якого вони вважали «першим кроком до пізнання багатосторонньої творчості великого українського поета», бо, дійсно ж, «обрамлений» передмовою Міхаїла Садовяну та післямовою О.Дейча, проілюстрований Шевченковими автопортретами, його портретом роботи І.Е.Репіна та авторськими картинками, гравюрами та акварелями, цей перший випуск *Кобзаря* уможливив вперше в Румунії найширший доступ до творчості Шевченка – як зацікавлених літераторів, так і пересічних читачів. Перший румунський *Кобзар* зазнав великий видавничий успіх (обоє видань швидко розійшлися в продажі) і був прихильно зустрінутий літераторами в їхніх відгуках, друкованих у публікаціях «Veac nou» (25.V.1952), «România liberă» (3.VI.1952), «Almanahul literar» (Cluj, nr. 3, 1952). З найохоплюючою рецензією виступила Емма Бенюк¹³, яка відзначила, що це видання «уможливлює читачеві з нашої країни дійти всесторонньої ідеї про життя і творчість цього митця-революціонера». В оцінці перекладів Віктора Тулбуре і Валерія Кордуна вона, здавалось би, сама себе заперечує, відзначаючи, з однієї сторони, що «переклади мають незаперечну художню цінність», а з іншої дорікає перекладачам той факт, що їхнє видання «не спроможне дати повну уяву про все багатство і тематичну різноманітність» Шевченкової творчості. З цим можна погодитися, бо ж віршовий об'єм першого румунського *Кобзаря* – обмежений. Відзначену нею «незаперечну художню цінність» перекладів Емма Бенюк сама заперечує підкресленням того, що перекладачі, інколи, оминають художні образи, «які виражають есенціальні складові ідейного змісту» віршів, добавляють власні образи, що «уводять десонуючі ноти, порушуючи загальну гармонію» віршів, не завжди дотримуються шевченківського ритму, «видумують слова», «недостатньо наближаються

до духу» поетових творів. Ці та інші не вказані тут недоробки цього першого видання *Кобзаря* згодом почергово виправлялись чи, вірніше, проявлялись благородні наміри їхнього виправлення.

В 1957 р. появилсь друге видання *Кобзаря* Тараса Шевченка¹⁴, «переглянуте і доповнене» (як відзначається на третій його сторінці), перекладачем якого, як і наступних видань, фігурує уже тільки Віктор Тулбуре. Недоробки цього видання не виявлятимуть, бо вони, в принципі, тотожні з недоробками першого видання, і їх у певній мірі Віктор Тулбуре згодом намагався уникати.

З нагоди 150-річчя з дня народження Тараса Шевченка (1963) бухарестське видавництво все-світньої літератури надрукувало вперше в Румунії повний *Кобзар* у двох окремих виданнях в перекладі Віктора Тулбуре¹⁵, над яким, як сам зізнавався, попрацював 15 років (починаючи з 1948 р.). У цьому виданні, – уточнює перекладач, – число заголовків-перекладів відповідає числу оригіналів, а всі вірші перекладено «рядок за рядком», з чим ніяк не можна погодитися, бо інколи «середину» чи іншу частину перекладеного твору не впізнати в оригіналі, Тулбуре скоріше вдаючись до переспіву, щоправда, в шевченківському стилі, із збереженням оригінальної прозодії, завдяки чому румунські літератори (а то й українські) зустріли переклади Тулбуре з великим захопленням, дуже високо оцінюючи їх, як такі, яким притаманні «знамениті якості», «вникання перекладача у світ поезії Шевченка» (Ал.Сіміон), «поетична точність», «прагнення перекладача (слово прагнення – найточніша оцінка – І.Р.) передати всю глибину аскравих і різноманітних шевченківських образів» (М.Новіков).

(Продовження на 6 с.)

«Слова мають душу і колір»:

Тарас Шевченко – мовою Міхаїла Емінеску (I)

(Продовження з 5 с.)

Настільки високі оцінки заінтригували мене і, коли, звіряючи, правда, вибірково, переклади, щоб пересвідчитись, чиостаннєавторськевиданняКобзаря 1990 р., дійсно, відшліфоване, як уточнював Тулбуре, то, на жаль, я переконався, що обіцяне постійне шліфування запримітне тільки де-не-де, і то лише із стилістичної сторони, стосовно румунськомовної експресивності.

Конкретним розглядом перекладних недоробків Віктора Тулбуре у даній статті не займусь, вони, гадаю, мали б бути виявлені у монографії, на жаль, недавно покійного викладача Сучавського університету Іона Козмея¹⁶, який «скроїв» свою працю якраз у плані Шевченкової рецепції, знав українську мову, щоправда, діалектну, і взагалі повинен був би виявити українсько-румунські невідповідності у перекладах Тулбуре. Але, як впливає з розділу монографії *Demersuri comparatistice privind traducerile românești din poezia lui Șevcenko* (сторона 193 і слід.), автор уважав (а в його виборі не можна втручатись) за потрібне подати короткий теоретичний підрозділ *Introducere în poetica/poietica traducerii* (сторона 193 і слід.), не увівши (із-за непосідання інформації) у контекст дискусії суттєву статтю Магдалини Куцюк про українсько-румунські переклади з Шевченка, і в підрозділі *Trei demersuri comparatistice (Три порівняльні розгляди)* коротко зупинився над румунською версією вступної «увертюри» *Причинни «Реве та стогне Дніпр широкий»*, відзначивши її романтичну атмосферу, румунські відповідники українських стилістичних фігур; зупинився потім над румунським перекладом *Заповіту*, розмислюючи питання вживання перекладачами часових дієслівних форм, над сприйняттям ними віршового рядка «А до того я не знаю Бога» і над «муками голови» перекладачів у передачі синтагми з останньої строфи «велика вольна сім'я». Третій розгляд Козмея в цьому підрозділі – це аналіз прозодії оригіналу вірша *Садок вишневий коло хати* у перекладних версіях Вірджіла Темп'яну, Міхаїла Садов'яну, Віктора Тулбуре, Стеліана Ґруї, кишинівчанів Думітру Апетрей, Іон Ґеорґіце і у власній версії. Інший підрозділ монографії Козмея – це *Sarpanele cvasi-transpunerii (Пастки приблизних перекладів)*, в якому йде мова про переклад-підрядник Сильвестра Загородного і віддалення від

нього Віктора Тулбуре у його перекладах Катерини та Розритої могили.

Як видно з досі вказаного, в дотеперішніх дослідженнях румунських перекладів з Шевченка наявне лише дещо з того, що слід би здійснити в першу чергу, а розгляд перекладів крізь призму, метафорично висловлену Міхаєм Емінеску, – це вже набагато вимогливіша операція.

(Далі буде)

Примітки

- 1 *Un poet ucrainean*, «Contemporanul», nr. 1, 1886.
- 2 C. Dobrogeanu-Gherea, *Taras Șevcenko*, «Almanahul social-democrat pe anul 1894», București, 1894, p. 19-27.
- 3 Ștefan Petică, *Momentul național în artă*, «România jună», 7 mai 1900, p. 1.
- 4 Taras Șevcenko, *Fecioara fermecată*. În românește de G. Madan, «Eposa», 18 octombrie 1901.
- 5 Taras Schewtschenko, *Seara*, «Drum drept», anul I, 1915, nr. 30 (23 august).
- 6 Zamfir Arbore, *Ukraina și România*, București, 1916, p. 35.
- 7 Constantin Vâlcovan, *Marele poet al țărânimii*, «Adevărul literar și artistic», 12 martie 1939.
- 8 G. M. Ivanov, *Taras Șevcenko, poet al libertății naționale*, «România literară», nr. 30, 1939.
- 9 M. Sadoveanu, *Despre Taras Șevcenko*, «Veac nou», nr. 18, 1 aprilie 1945.
- 10 Dumitru Corbea, *Un mare cântăreț al libertății, Taras Șevcenko; Nu nădăjduiesc...; Cu limbă de moarte*. În românește de Dan Deșliu, «Scânteia», 10 martie 1951.
- 11 Див. хоча б, наприклад: Taras Șevcenko, *Nu poate inima pricepe, Pe nimeni cerul să nu-l bată, Veniră vremuri de cenușă, Când vei veni, Și ce-ar fi scrisoare să-mi scriu, Când voi muri*. În românește de Victor Tulbure, «Viața românească», nr. 3, 1951.
- 12 Taras Șevcenko, *Cobzar*. În românește de Victor Tulbure și Val Cordon. Cuvânt înainte de Mihail Sadoveanu. Postfață de Alexandr Deutsch. Cu ilustrații după originalele autorului, Editura «Cartea Rusă», București, 1952.
- 13 Emma Beniuc, *Un rapsod al poporului ucrainean*, «Viața românească», nr. 7, 1952, p. 245-253.
- 14 Taras Șevcenko, *Cobzarul*. Ediție revăzută și adăugită. În românește de Victor Tulbure. Cu un cuvânt înainte de Mihail Sadoveanu, Editura «Cartea Rusă», București, 1957.
- 15 Taras Șevcenko, *Cobzarul*. În românește de Victor Tulbure. Cuvânt înainte de Mihail Beniuc, Editura pentru Literatura Universală (colecția «Clasicii literaturii universale»), București, 1963.
- 16 Ion Cozmei, *Taras Șevcenko. Poetul național al Ucrainei și receptarea lui în România*, Tipografia Moldova, Iași, 2007.

Володимир АНТОФІЙЧУК, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Тарас Шевченко
в інтерпретації Івана Кідещука

Світова велич та унікальність творчості геніального поета-мислителя Тараса Шевченка давно сприймається як закономірний і справедливий факт. З усіх куточків земної кулі, де мешкають українці і справжні поціновувачі високого мистецтва, пролягли шляхи-дороги до Канева, на Тарасову гору. Звідси, з високості вічного спочинку, Поет посилає «і мертвим, і живим, і ненарожденним землякам», усім людям доброї волі сигнал духовного єднання під знаменами «єдиномислія» і «братолюбія». Тому йдуть і йдуть до нього звідусіль, мов на прощу, щоб причаститися тайнствами його могутнього духу. У жовтні 2014 року тут уперше побувала велелюдна делегація українців Румунії, країни, де свято шанують ім'я Великого Кобзаря, а тамтешня шевченкіана має давні і глибокі традиції.

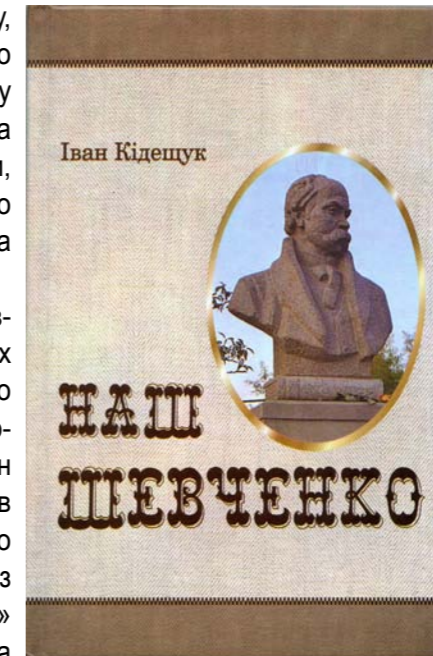
Перша згадка про Тараса Шевченка на сторінках друкованих видань Румунії належить до 1886 р., коли журнал «Contemporanul», який редагував Константін Доброджану-Ґеря, опублікував статтю «Український поет», що була перекладом матеріалу з французької газети «Le Temps» (1886). Найпотужніше наукова шевченкіана Румунії заявила про себе в другій половині ХХ ст. працями літературознавців Магдалини Ласло-Куцюк, Івана Ребошапки, Дана Хорії Мазілу, Стеліана Ґруї Яцентюка, мовознавця Івана Робчука, перекладачів Віктора Тулбуре та Іона Козмея. Помітний внесок у її розвиток як науково-популярними, так і просвітницькими публікаціями здійснили й письменники: Міхаїл Садов'яну, Михайл Бенюк, Михайло Михайлюк, Микола Корсюк, Іван Ковач, Степан Ткачук, Іван Кідещук, Михайло Трайста, Ірина Мойсей та ін. Основні теми їхніх праць – інтертекстуальність і контекстуальність творчості Тараса Шевченка, історія румунського шевченкознавства, входження слова українського поета у свідомість мешканців Румунії через

посередництво перекладів, урочистих літературно-мистецьких святкувань тощо. Багатство й унікальність майже сотридцятилітньої румунської шевченкіани засвідчує і той факт, що зібрані й підготовані до друку професором Іваном Ребошапкою її матеріали складають два томи.

Власне наукові пріоритети румунської шевченкіани красномовно підтверджує подвижницька літературознавча і просвітницька праця Івана Кідещука, одного з найактивніших дослідників і популяризаторів Кобзарєвої творчості в Румунії. Уродженець південнобуковинського села Негостина, де споруджено один із чотирьох у Румунії пам'яників Тарасові Шевченку, села, славного вісним обєріганням українських культурних традицій, він завше пропонує нові форми вшанування імені геніального поета, як, приміром, вихід у світ книги «Шевченко у піснях», спорядженої ґрунтовною передмовою. До видання увійшли вірші Шевченка, покладені на музику, та авторські пісні про поета. Найбільшу цінність у ньому становлять пісенні твори про Великого Кобзаря, що народилися на румунській землі зусиллями негостинського поета і композитора Михайла Волощука. Негостинські старожили захоплено переповідають про місцевого інтелектуала Василя Малика, який знав напам'ять весь «Кобзар» і цікаво тлумачив його.

Найкраще з шевченкіани Івана Кідещука – наукові статті, рецензії, репортажі з шевченківських святкувань у Румунії, нотатки з подорожі до Канева – представлено у книжці «Наш Шевченко», яка вийшла наприкінці 2015 року в чернівецькому видавництві «Букрек»*. Автор присвятив її пам'яті своїх батьків Марії та Михайла Кідещуків, з діда-прадіда українців, які навчили його найважливішого в житті – берегти рідну мову і честь свого роду.

(Продовження на 8 с.)

Тарас Шевченко в інтерпретації Івана Кідещука

(Продовження з 7 с.)

Книжка Івана Кідещука, жанрово строго підпорядкована вміщеним у ній матеріалам, відкривається коротким зверненням до читача, а відтак у трьох розділах подає статті й рецензії, які стосуються творчості поета або шевченкознавчих досліджень, а також розповіді про урочистості, присвячені Кобзареві, та зразки пісенної шевченкіани.

Уже в назві вступної частини Іван Кідещук з'ясує своє розуміння Шевченка як «поета правди, краси, віри й любові» (с. 5). Для нього Великий Кобзар – це самовідданий борець за волю України, батько нації, праведник, який своїм словом спонукає окрему людину і суспільство загалом жити за законами християнських морально-етичних цінностей.

Людина глибоких релігійних переконань, Іван Кідещук відкриває в головній книзі геніального поета передусім «силу істинного діалогу між небом і землею, між людиною і Богом» (с. 5). Бо й справді весь Шевченків «Кобзар» перегукується із Божими істинами, за ними вивіряється поетова думка чи поведінка його персонажів. Але найбільше вражає його мистецька форма – щира й відкрита розмова з Абсолютом. У тих безкінечних розмовах із Богом – щиросердних молитвах – Шевченко рідко вминається за себе, а якщо й звертається із якимось особистим проханням, то воно так чи інакше увиходить в орбіту громадського, планетарного. Тому «Кобзар» у сприйнятті автора книги – «це поетична сповідь людини перед Богом, клятва святої віри до свого народу та рідного краю – неньки України, клятва любові до правди й краси, це книга прозріння людської свідомості, книга любові до життя та Бога» (с. 6).

У не менш щиропафосних тонах пише Іван Кідещук і про Тарасову гору, де похований геніальний поет, ушановуючи її як одну з найбільших святинь світу. З душевним трепетом переповідає він про поїздку до Канева, влітаючи у свій монолог-сповідь думки про життя і творчість поета. «Оскільки і я був у Каневі на Тарасовій горі біля могили Шевченка, – читаємо зворушливу розповідь, – то можу вважатися щасливим українцем Румунії. Крім того, у моїй рідній Негостині, на румунській Буковині, вже близько п'ятнадцяти літ «мешкає» Т. Шевченко. І ми цим дуже пишаємося, бо ж сила цілющого й

чарівного українського слова Кобзаря зростає, напуваючи всіх нас на щорічних шевченківських святах життєдайними зернами волі, правди й любові, пересаджених поетом із святого Євангелія для духовної користі всього людства» (с. 33).

Оригінально трактує Іван Кідещук окремі твори Шевченка, вдало підшукуючи різноманітні підходи й методи до їх аналізу. Зокрема, послання «І мертвим, і живим...» він тлумачить як твір, написаний у дусі європейського романтизму, своєрідно трансформуючи традиційний для світової літератури жанр епістоли, «щоби звернутися прямо до свого обездоленого народу, щоби врятувати Україну та її синів, забезпечити їм щасливе майбутнє» (с. 43 – 44). Автор книжки простежує ідейний зв'язок «Кобзаря» із біблійними псалмами, кантами, молебнями та іншими жанрами релігійної літератури, і на цій основі аргументує істинно щирі релігійні почуття поета. Аналізуючи життя і творчість Шевченка періоду заслання, проникливий дослідник підкреслює, що і в далеких казахських степах Великий Кобзар «душею залишався в

Пам'ятник-погруддя Тараса Шевченка в Негостині

Україні, жив і творив для рідного краю, мріяв змінити його долю, визволити з-під пекельного ярма кріпацтва й царизму. Ця велика любов, безмежна й свята, не тільки берегла його від смерті, а й привела до безсмертя» (с. 65). У циклі «В казематі» Іван Кідещук вирізняє поезію «Садок вишневий коло хати...», яка за своїм ідейно-змістовим і настроєвим наповненням різко контрастує із рештою творів. Розмірковуючи над таким дещо несподіваним порушенням композиційної єдності циклу, він зауважує, що «в ідилії Шевченка «Садок вишневий коло хати...» оспівана гармонія природи й людини, праці й краси, картина традиційного українського сільського життя. Естетичний ідеал Шевченка – це конкретно-чуттєве уявлення про досконалість життя в Україні. З цією метою він свідомо ідеалізує таке життя, зобразивши його безтурботним, щасливим, гармонійним» (с. 81 – 82). Утім, за визнанням дослідника, поезія Шевченка, як і будь-яка геніальна художня творчість, сповнена незліченними таємницями, а в цьому й полягає її притягальна сила і привабливість.

Книжка Івана Кідещука, окрім свого основного призначення, – відкривати таємниці Кобзаревого мистецтва слова, виконує ще й роль своєрідного популяризатора шевченкознавчих праць, відгукуючись докладними рецензіями на вихід окремих з них, важливих для сприйняття в Румунії. Зокрема йдеться про повернення в науковий і читацький обіг праці Сильвестра Яричевського «Поет любові і протесту», опублікованої німецькою мовою 1914 року в Сереті й перевиданої 2009 року в Чернівцях мовою оригіналу та в перекладі українською і румунською. Оцінюючи значення її нової появи через 95 років після першого виходу, Іван Кідещук акцентує на тому, що Сильвестр Яричевський, як і його попередники Й. О. Обріст і К. Е. Француз, прагнув подати українського поета європейському читачеві як співця свободи й добра, любові до України і всього стражденного людства (див.: с. 86). На його погляд, перевидання праці Сильвестра Яричевського трьома мовами сприятиме розвитку як українського, так і румунського та німецькомовного шевченкознавства.

Уважно поставився Іван Кідещук до виходу навчального посібника чернівецького професора Богдана Мельничука «Українська поетична шевченкіана» (2010), який, на його думку, має велике значення і для «сучасних спеціалістів у галузі українського шевченкознавства в Румунії»

(с. 88), оскільки в ньому представлено розвиток української поетичної шевченкіани за 170 років, тобто від 1841 року до наших днів.

Не менш докладно і з почуттям наукового задоволення аналізує Іван Кідещук і інші шевченкознавчі праці, як, наприклад, збірник «Тарас Шевченко – апостол українського народу» (Бухарест, 2013), який охоплює доповіді українських і румунських учених, виголошених на Міжнародному симпозиумі, організованому Сатумарською філією Союзу українців Румунії 25 – 27 травня 2012 року в співпраці з Інститутом Івана Франка Національної академії наук України (Львів).

На сторінках своєї книжки Іван Кідещук виступає і як уважний літописець, який ретельно зафіксував низку важливих подій, що мали місце із ушануванням пам'яті Шевченка в Румунії. Серед них – розповіді про виставку понад п'ятдесяти репродукцій з картин Шевченка, влаштовану Сучавською філією Союзу українців Румунії 29 червня 2011 р., Шевченківські свята в Негостині, Міжнародну славистичну конференцію, приурочену 150-річчю від дня смерті Тараса Шевченка, що відбулася 7 – 8 жовтня 2011 р. в Бухарестському університеті, Шевченківський літературно-мистецький вечір у Бухаресті 11 березня 2014 р. та ін. Мине час, а написане залишиться і слугуватиме добротним матеріалом для нових дослідників теми «Шевченко і Румунія».

Ґрунтовне прочитання поезії Шевченка і наукової літератури про неї, широка обізнаність із творами світової класики допомогли Іванові Кідещуку відкрити найголовніше в об'єкті свого дослідження – чесне й саможертвоне служіння митця рідному народові й найвищим людським ідеалам, що в віках озветься віщим: «Наша дума, наша пісня / Не вмере, не загине».

Віриться, що книжка Івана Кідещука знайде своїх прихильників з числа науковців широкого читацького загалу. Адже вона, з одного боку, потверджує факт неперервності в історії румунської шевченкіани, а з іншого – служить штрихом у літописі вшанування пам'яті українського поета європейською країною. Та найголовніше, мабуть, те, що ця книга звела надійний духовний місток між Негостиною (а ширше – і Румунією!) та Каневом, що вірно служитиме новим поколінням українців Румунії.

* Кідещук І. Наш Шевченко / Передм. В. Антофійчука. – Чернівці: Букрек, 2015. – 192 с.

Ірина МОЙСЕЙ

КОНЦЕРТ З НАГОДИ 202-ї РІЧНИЦІ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА В БУХАРЕСТІ

«Дні Тараса Шевченка» вже давно стали традиційним, щорічним/щоберезневим широкомасштабним заходом Союзу українців Румунії. Це конференції, круглі столи, симпозіуми національного і міжнародного рівнів, літературні вечори, концерти та ін. Так і цього року хвилями по всіх краях Румунії, де проживають українці, проходять заходи на честь національного поета України Тараса Шевченка.

16 березня ц.р. українці і друзі українців Бухаресту вшанували пам'ять Великого Кобзаря українського народу, приурочивши його 202 річницю з дня народження концерт, організований Бухарестською організацією СУР-у за сприяння Президентського фонду Леоніда Кучми та засновника пісенних фестивалів «Соловейко України» і «Доля» Народного артиста України Мар'яна Гаденка.

Захід відкрила голова Бухарестської організації СУР-у Ярослава Колотило, яка привітала присутніх і запросила до слова почесних гостей радника-посланника Посольства України в Румунії Теофіла Рендюка і державного секретаря Департаменту міжетнічних відносин Амета Аледіна та голову Союзу українців Румунії Миколу-Мирослава Петрецького.

Теофіл Рендюк подякував провodu Союзу українців Румунії та Бухарестській організації СУР-у за ініціативу та організацію цього культурного заходу з нагоди 202 річницю з дня народження Тараса Шевченка. «Про Шевченка сказано дуже багато і абсолютно заслужено, – продовжив шановний представник Посольства України. – Я наведу лише кілька чисел, щоб відновити в пам'яті роль цієї постаті, котра поклала основи сучасної української і мови, і літератури. Той факт, що твори Шевченка перекладені понад 500 разів на 150 мов, вже служить

ознакою його визнаності в світі. Головно, якщо до цього додати, що Шевченко посідає перше місце за кількістю пам'ятників, погрудь та пам'ятних знаків різної форми в дуже багатьох країнах світу, насамперед в тих країнах, де ми маємо зорганізований український рух. (...) Я з приємністю констатую, що і цього разу ми маємо підтримку артистів з України – Заслуженого артиста України Івана Дерди із його командою, – що є хорошою ознакою того, що Україна цінує українство Румунії. Побажаємо їм успіхів».

Державний секретар Амет Аледін підкреслив, що не може бути нічого приємнішого, ніж висловлюватися рідною і, одночасно, прекрасною румунською мовами, як, власне, він і робив, коли представляв свою татарську меншину. «Що може бути більш символічним, аніж те, що місяць березень, який для багатьох народів є місяцем відродження, для українського народу є по-справжньому місяцем духовного відродження через вшанування пам'яті великого письменника. Я – татарин, але завдяки своїй посаді я і хорват, і албанець, і турок, і вірменин, а сьогодні, в цей вечір, я великий українець. Звичайно, моїм обов'язком є висвітлювати все, що становить духовну вартість кожної громади зокрема, і з повною відвертістю заявляю, що і ваша громада має чим гордитися. Я часто стверджував, що як і для мене татарська національність – це моя кров, мій спосіб мислення, мої ідеї, все, що є найкращого в мене, і навіть моя смерть буде татарської національності, так само, я переконаний, ви думаєте і про свою національність. У нас є ці духовні цінності, які визначають нашу національність – це наша рідна мова, наша релігія, наша історія і наші традиції».

Без цих цінностей ми не зможемо існувати, і якщо бодай одну із них ми втратимо, наш шлях в історії закінчиться. Ось чому я завжди захоплююсь тими, які зберігають свої духовні цінності», – підкреслив Амет Аледін і, подякувавши за запрошення, запевнив у добрій співпраці Департаменту міжетнічних відносин із українською громадою Румунії.

Голова Союзу українців Румунії Микола-Мирослав Петрецький привітав учасників заходу. «Як ви добре знаєте, березень – це особливий місяць в житті українців не тільки тому, що в березні починається весна і тане сніг, а й тому, що 9 березня 1814 року народився геній українського народу Тарас Григорович Шевченко. Хоча його життя було не легке і коротке, – він прожив лише 47 років, – він спрямував український народ до любові, до волі, до демократії і до боротьби за свої права. А його творчість стала зброєю цього народу. Як вам, мабуть, відомо, його твори були перекладені не менш аніж ста мовами, а один із них навіть став другим гімном для українського народу».

Таким чином, щоб гідно відсвяткувати Тараса Шевченка в Румунії, Союз українців Румунії через свої повітові організації щороку в березні організовує культурні заходи в його честь. Усі заходи, організовані СУР-ом в усіх кутках Румунії, де проживає українська громада, є символічні для українців Румунії і таким чином єднають український і румунський народи». Поздоровивши бухарестський комітет Союзу українців Румунії на чолі з пані Ярославою Колотило за організацію заходу, Микола-Мирослав Петрецький звернувся до присурних словами: «Не забувайте згадувати нашого генія Тараса Григоровича Шевченка „незлим тихим словом“».

Захід продовжився виступом студенток української філології Бухарестського університету, які коротко представили головні штрихи життя і творчості Тараса Шевченка.

Мабуть, всім бухарестським українцям було приємно, що Народний артист України Іван Дерда вийшов на сцену, притискаючи до грудей «Кобзаря», виданого

саме в Румунії з нагоди 170-річчя від першого виходу в світ знаменитої Шевченкової збірки. А той факт, що відомий український співак і композитор зумів протягом майже тригодинної програми тримати глядачів у напрузі і захопленні, лиш черговий раз підтверджує майстерність і високий артистичний рівень Івана Дерди. Присутні мали нагоду отримати велику душевну насолоду від прекрасного виконання артистом відомих українських пісень: «Минають дні...» і «Доля» (на слова Тараса Шевченка) та «Дивлюсь я на небо», «Ніч яка місячна», «Човен хитається», «Гуцулка Ксеня», «Ясени», «Черемшина».

Але до Бухаресту доцент кафедри музики факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича Іван Дерда прибув не сам, а – за його ж словами – із «прекрасним десантом»: асистентом цієї ж кафедри співачкою Ярославою Дерда і стипендіатами Президентського фонду Леоніда Кучми і переможцями пісенних фестивалів «Соловейко України» та «Доля» Анною-Марією Мироною, Юлією Котлінською та Анастасією Лаврик.

У перерві між піснями студенти української філології, підготовлені викладачем Марією Гоцук, прочитали Шевченкові вірші, а одна із них, Роксана Мікулайчук, прекрасно виконала пісню на слова Шевченка.

Добре відомий серед бухарестських українців інструментальний дует «Зоря» (Наталя Панчек – скрипка і Дан Васілеску – гітара) потішив присутніх віночком українських мелодій

Марічка Гоцук та Миколайчик Панчек стали наймолодшими учасниками концерту. Сподіваємося, що вони закохаються в сцену і сягнуть такого ж майстерного рівня, на якому декламувала вірші Тараса Шевченка у румунському перекладі актриса Дойна Гіцеску.

Закінчився концерт спільним виконанням відомої пісні на слова Тараса Шевченка «Рече та стогне Дніпр широкий», яка давно стала другим гімном всіх українців.

(Фото автора)

Іван КІДЕЩУК

НАШ ШЕВЧЕНКО – ЗАВЖДИ З НАМИ!

(Відкритий лист до Інституту ім. Тараса Шевченка НАН України)

Пошли,
Пошли мені святе слово,
Святої правди голос новий!
І слово розумом святим
І живи, і освіти!

(НЕОФІТИ)

У молитві до Матері Божої поет благає допомогти йому у своїм внутрішнім очищенні та просвіченні «святим словом,/ Святої правди.../...і розумом святим» для того, щоб вірно служити своїм ближнім та зичити їм просвічення образом «святої правди», бо лише святістю оживе і просвітиться людина. Отже, святе слово – свята правда, розум святий – голос новий, оживлення освіченням можливе тільки Словом Божим, Світлом Ісуса Христа Сина Божого.

Чесно зізнаюсь перед українцями Румунії, що прикро і соромно мені писати у святковій шевченківській дні про брудне слово американських українців з Гарвардського університету з боку проф. Дж. Грабовича та його прихильників, які ганебно зневажають українського генія України Тараса Шевченка та весь український народ, а ще більше мене турбує близька номінація старшого наклепника в ряди носіїв Національної премії України ім. Тараса Шевченка – факт, який обурює весь український світ! Боже Святий, як таке можливо? Будь ласка, не допустіть глузування над нами! Та ж Шевченко – великий романтик світу, майстер слова, це – «дух впевнений в собі» (М. Жулинський), феномен і символ української нації!

Існування феномену Шевченко безсумнівне, як доказує сучасний шевченколог ЧНУ Богдан Мельничук у своїй «Українській поетичній шевченкіані» (2010). Звертаючись до дослідницької анкети А. Співака з 80-х років минулого століття, він зазначає, що існують шість тисяч поетичних зразків, присвячених українському генію, і тоді, уявім собі, скільки добавилось їх подосі? Такого розповсюдження, – додає той же шевченколог, – не зазнав жоден із митців світу. Румунська шевченкіана, наприклад, починається з Константина Доброджану-Гері і його

часопису «Contemporanul»/«Сучасник» (1886), де вперше румунські читачі дізнались про українського генія в перекладах на румунську мову. Потім вагомої уваги приділили йому великий прозаїк Румунії Міхаїл Садовяну та поет-перекладач Віктор Тулбуре, який переклав Шевченка у другій половині ХХ ст. і надрукував в цілому переклад «Кобзаря». Згодом появились студії про Тараса Шевченка Стеліана Груї Яцентюка, Магдаліни Ласло-Куцук, Дана Мазілу, Корнелія Барборіке, Івана Ребошапки та Йона Козмея. Останній у 2007 р. захистив докторську дисертацію «Тарас Шевченко. Національний поет України і його сприйняття у Румунії», а також видав три томи перекладів шевченківського «Кобзаря», а згодом двомовний українсько-румунський «Кобзар»/«Совзгар» (Чернівці, Букрек, 2011) з передмовою Івана Драча, на жаль, незакінчений через передчасну смерть румунського поета-перекладача. Видатний шевченкознавець Іван Ребошапка підготував до друку історіографію румунської шевченкіани у двох томах, що незабаром побачуть світло друку, збагачуючи світове шевченкознавство визначними внесками.

З любові й поваги до мученика українського народу, пророка, як правдиво називають в Україні та українській діаспорі Тараса Шевченка за його муки заслання, спокутані за долю свого народу, пригнобленого російським царизмом, за ототожнення його кріпацької долі з долею бідного люду неньки України, за його правдиве слово «Кобзаря», що захищало волю й незалежність рідної землі та просвічувало народ, дарувало віру у світле майбутнє, за все це поет-романтик проявляється найвірнішим сином свого народу, живою легендою в народі (див. Дм. Чуб, «Живий Шевченко», Київ, 1994), те, що є доказом його всенародної пошани не тільки в Україні, але і в Румунії, де ніхто й не сумнівається в тому, що геній українського народу ідентифікується з Україною та ідеалами свого народу, що він апостол, мученик. Чи, боронь Боже, раптом зрозуміють українці, що їхній геній... міфотворець, космополіт, анархіст, фаталіст тощо, як злобно називає його гордий американо-українець Дж.

Грабович, автор чорної книжки «Поет як міфотворець. Семантика символів у творчості Тараса Шевченка» (1998). Значить, Шевченко сам створив собі міф невмирущості, безмежної любові до свого народу, щоб розгнівати зависників Гарвардського університету? Чому саме він славний, а не вони?! І тоді давай каменувати...сякий-такий, грязний, чорний... Наклепи почались ще з років тоталітаризму, але критика не сподівалась на їхній ефект у наші дні. Так з «Української літературної газети» НСПУ, яку з ласки Божої Голова центральної спілки М.Сидоржевський та Василь Довгий, голова Чернівецької обласної спілки висилають у Румунію (Зате щира їм подяка!), ми зрозуміли із № 24, 25/26 за грудень 2015 р. та № 1 за січень 2016 р.), що зневага і ганьба до імені Шевченка, України та українського народу – надто великі і вимагають з усіх сторін світу негайної реакції, тим більше, що до наклепників пристали і Оксана Забужко (не зважаючи на те, що письменниця вважала Шевченка «першим національним інтелектом») та Тетяна Гундурова, працівники часопису «Критика» – колеги Дж. Грабовича і ін., що поширюють бруд словом «на І. Франка та інших українських письменників, як в Україні, так і за кордоном» (див. «Не допустити глум над українським генієм», Олексій Вертій, «Українська літературна газета», № 2, грудень, с. 3/2015 р.), які разом зі своїм «вчителем» дискредитують ще навіть «документальним» фільмом «коріння генія Тараса», в якому великий поет України постає в іпостасях «байстрюка», «маніяка», «парії», «фаталіста» і т.д. – ой, Боже! – бо страх і гріх писати таке перед людьми. Навіть царські сатрапи, яких засуджував Шевченко, не вигадали б такого, як оце зараз сучасні наклепники, що намагаються повалити велич поета, творчість його та образ в національній свідомості українців, зокрема молоді, щоб «відвернути її від нього, як одне з найпотужніших джерел нашого національного становлення та розвитку» (Там само).

До речі, антиукраїнську кампанію «огульну й сенсаційну» провадив між 2000-2010 рр. часопис «Критика», що у квітні 2015 р. адресував відкритого листа до Президента України «з вимогами ветувати антикомуністичні закони» та визнати «окремий

Фрагмент картини М. Божія

народ закарпатських русинів», що явно протидіє інтересам української культури та самій Україні.

«Українська літературна газета» у своїм подвійнім числі за грудень, № 25-26/ 2015 містить ще один відкритий лист, направлений голові Миколі Жулинському та членам Шевченківського комітету, в якому підкреслюється, що праці Дж. Грабовича «науково неординарні», «відверто просякнуті деструктивними, антиукраїнськими, у суті своїй, колоніальними ідеями» (див. с.2), а шевченкознавець І. Дзюба вважає що це – шевченкофобія та антинаціоналізм, бо «воюючи з Шевченком, воюють з Україною, хоч і приховують з різною мірою вправності» (Там само). Даний лист підписують академіки, лауреати Національної премії Т.Шевченка, видатні постаті української культури (В. Шевчук, І. Калинець, Ю.Мушкетик, Р. Горак, Л.Медвідь, П.Іванишин і ін.), які вважають пропозицію преміювання Дж.Грабовича «прикрою помилкою, або провокацією» і «руйнівною для морального клімату в інтелектуальній атмосфері постмайданської України» (Там само).

Існує ще критичний виступ голови НСПУ М. Сидоржевського (див. «Українська літературна газета», № 1, 16 січня, 2016 р.), поряд з яким подає відгуки лідерів «Критики» і прихильників Дж. Грабовича, що хворіють на американсько-українську гордовитість, ніби-то премія не вартує «мізниця» їхнього «просвітителя!» Що далі й мовити?! У своїй аналізі «Шевченко і „аборигени“ – очима професора Грабовича» М. Сидоржевський демонтує крок за кроком «тенденційність та глупість» «інтелектуального провокатора» з Америки, що «відомий своїми аж надто нетрадиційними висновками щодо життєпису і його (Шевченка – ред.) творчості» (див. с.16).

(Продовження на 14 с.)

НАШ ШЕВЧЕНКО – ЗАВЖДИ З НАМИ!

(Продовження з 13 с.)

Голова НСПУ має на увазі книжки «Шевченко як міфотворець...» (1991) та «Шевченко, якого не знаємо» (2000) і, дай Боже, щоб не знали, бо, застерігає аналітик, вони накопичують провокаційні наклепи про відсталість народу та Шевченка: Шевченка недержавника і далекого від ідеї національної держави, очікуванця «манни небесної» та «другого пришестя», немічного національного пророка з хворими фантазіями, у нього «потенційно фатальна» спадщина, «отупілі земляки» тощо. На таке каменування ганьбою і безчестям американсько-українським недругом, викривляння і викорінення правди М. Сидоржевський вважає, що для українців «Шевченко – значно більше ніж великий поет, значно більше ніж національний геній...» і закликає лаконічним вже народним виразом «З нами Шевченко!», тому що «Насправді Шевченко, як новітній міф України, невіддільний від неї, і символізує сакральну енергетичну силу української нації» (*Там само*, с.19).

Карпо Трохименко *Тарас Шевченко на Чернечій горі*. 1954 р. Полотно, олія.

Українська спільнота Румунії, на чолі з Союзом українців Румунії, письменниками та всіма інтелектуалами і весь румунський народ ніколи не сумнівались над вагомістю митців «Божественного саду поезії» жодного народу і, тим більше, нашого румунського генія і національного поета Міхая Емінеску та нашого кровного українського генія і національного поета Тараса Шевченка, якого українці майже одногосно називають мучеником, пророком, не у релігійнім сенсі біблійних пророків Старого

Завіту, а в сенсі людського геніального провидіння долі свого народу, за погодженням вчених, що генії – в силі синтезувати минуле й сучасне та передбачати майбутнє (у Шевченка маєм на увазі скасування кріпаччини, проголошення вільної, незалежної України, яких він сильно бажав своєму народові, віддав своє життя за них і, з ласки Божої, це здійснилося). Тільки Божою благодаттю можна пояснити поетичний та малярський талант національного поета та академіка гравюри, його взаємолюбов з народом та його унікальне поетичне слово і ототожнення з святинями та ідеалами свого народу: прадідівської землі, рідної мови української та слави козацької, якими доказав, що «Україна була, є і буде»: «І оживе добра слава, / Слава України», так що не припинити існування такої великої держави й народу, ані зараз московською війною, ані Шевченка заокеанськими наклепниками, як, певне, ніхто не зможе виключити з пам'яті людства велетнів-романтиків Пушкіна, Лермонтова, Гюго, Байрона, Шіллера, Міцкевича, Емінеску тощо.

Хоч-не-хоч, Шевченко – жива народна легенда,

просвітителю, пророку, – не «міфотворець», а народний міф, мислитель і поет любові, правди та непохитної віри у Бога. Він – не «космополіт», бо чужий «теплий кожух», як признавався поет, «не на мене шитий», ні французом, ні кацапом не вважався, а самим собою, малоросом/українцем, що підняв красу своєї рідної мови на незбагнений мистецький рівень, як доказувала російська критика і, хоч був мужиком, «став лицарем у царстві духа» (І. Франко). Він – не «анархіст», пане Грабович, як вважала царська Росія за його «святе слово», слово правди й любові, а захисник волі й незалежності. Він – не «парія» (Господи милій!), а Кобзар-Перебендя, що «З Богом розмовля» і

– не «фаталіст», а глибоковірюща людина, що не нарікала на Бога, бо знала, як весь люд знає, що ми від Бога залежимо, від нашої чистоти духа і любові до Нього. Отож, схаменіться, пане Грабович і гордовиті заокеанці, не принижуйте Український Народ, ВІН – не «отупілий, хіба грішать ті, що забули, хто вони і чиї вони?» Не вживайте, будь ласка, брудне слово проти свого народу і свого ближнього, бо СЛОВО – БОГ, а наш Шевченко-Кобзар невід'ємна істина України та всіх українців світу. Наш Шевченко – завжди з нами!

2016-й – рік Івана Франка

Лідія КОВАЛЕЦЬ, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ДЕЩО ІЗ ЖИТТЄВОГО ТА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКОГО В ІСТОРІЇ ІВАНА ФРАНКА

Кожен, хто того вартує, входить у велику історію з лона своєї Батьківщини, з порога рідної хати, рідних місць і всього посутнього, що з ними пов'язане. Хата Якова Франка (чи Яця-ковалю, як казали) стояла на присілку Гора у селі Нагуєвичі Дрогобицького повіту на Львівщині. Звідти та ще з батькової кузні, у якій завше кипіла робота і невгамовно вирували розмови про житейське, виніс малий хлопчина Іван Франко свої перші незабутні враження від людей та світу. Ці враження, що вже стали переконаннями, він шістнадцятилітнім закодує у своєрідну поетичну формулу, власне життєве кредо:

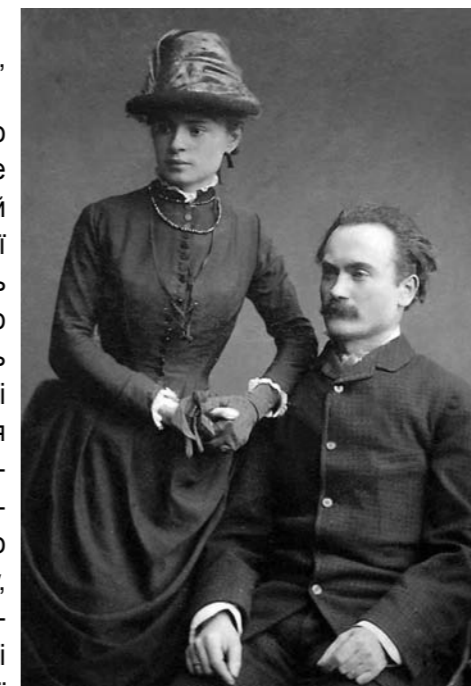
Пісня і праця – великі дві сили,
Ім я бажаю до скону служити.

А поки що його, шестирічного хлопця, на диво розумного, але трохи слабовитого фізично й тому не так здатного до тяжкої сільської праці, батьки зрозуміють і віддадуть у початкову науку до сусіднього села, де він за якихось два роки блискуче опанує перші книжні премудрості, навчиться читанню польською та німецькою, а, квартируючи в родича-столяра і не раз маючи за ліжко приготувану на продаж домовину, розмальовуватиме дивними ружами свіжовитесані скрині та інші витвори дядькової та вже й своєї фантазії. Бажання творчості так не в'язалося зі схоластикою, що панувала, здається, скрізь – і в тій школі села Ясениця Сільна, і в так званій нормальній школі Дрогобича, і в тамтешній гімназії, куди Франко вступив опісля. Перечитаймо автобіографічні оповідання письменника про школу, і в нашій душі смутком озветься «Грицева шкільна наука», а відтак болюча історія з олівцем і несамовитий сміх колишнього економа – тепер горучителя і справжнього ката отця-гумориста.

Тієї школи, що неволила душу і чинила фізичну наругу над мужицькими синами, Франко не любив, хоча й був, попри своє походження, завжди серед

перших учнів. Думається, таким його зробила інша школа, інші її люди. В автобіографічному оповіданні «Борис Граб» діє учитель, який примушує свого учня перечитати «Одіссею» ще раз задля знайдення її «другої половини» – розповіді на цей раз не про інтригуючі фантастичні пригоди представників чужого народу, а про життєве і загальнолюдське.

Література вітчизняна і світова, сприйнята з полиць гімназійної бібліотеки, з приватних бібліотек деяких учителів, зі сформованої за три останні шкільні роки власної – із 500 томів – книгозбірні, ця

Іван Франко з дружиною Ольгою Хоружинською 1886 р.

література виявилася справді благодатною поживою для розвитку Франкового таланту, який не був позичений, книжний, кабінетний за своїм походженням, бо сприйняв передовсім мудрість і хист того народу, серед котрого письменник вродився і з котрим не розлучався ніколи.

Свідомість своїх життєвих обов'язків, природний дар і не-вважаючи – до останку – працьовитість, власне, й зробила Франка вже на початку його шляху неординарною з-поміж однолітків особистістю. Ця неординарність виявлялася не лиш у тому, що завше ходив із книгою під пахвою і прочитану викладачем лекцію міг опісля повторити ледь не слово в

слово. У тій же гімназії хлопець пише вірші, прозу, драми, до яких ставиться дуже критично, бо часто написане спляює, перекладає Софокла й Гомера, а, пробуваючи в селі на вакаціях, збирає фольклорний та етнографічний матеріал, не граючи при цьому ролі панички, бо при потребі громадить сіно й завзято ходить коло землі. Батькова, а відтак і материна смерть прискорили змужніння Франка. І в 1875 році він сідає за студентську лаву Львівського університету вже зовсім-зовсім дорослим.

(Продовження на 16 с.)

Євсебій ФРАСИНЮК

Г. С. СКОВОРОДА: ПІСНЯ 15-а – «СМЕРТЕЮ СМЕРТЬ ПОБОРОВ!»

**Великій Суботі. Із цього зерна:
«І спочив сьомого дня...» (Буття: 2-2)
«Вони не ввійдуть у мій спочинок.» (Псалом: 95-11)**

Лежиш во гробі, святкуєш суботу
По трудах тяжких, по кривавому поту.
Князь до тебе ніякого діла не має,
Князь цього світу, що всіма владає.
О нечувані сі сліди!
О новий роде побіди!
О сине Давидів!

Сине Давидів, Лазаря воззавший
Із мудростей земних до слави небесної,
Убий у мені тілесну роботу!
Дай мені з тобою святкувати суботу,
Дай мені ходити слідами твоїми,
Дай новий рід сеї побіди,
О сине Давидів!

На основі оригіналу та перекладу В.Шевчука
упорядкував Євсебій Фрасинюк

Пісня 15-та – це присвячення і глибоке тлумачення на підставі Біблійного міфоччення значень дня Божого спочину «від усього свого діла, що творив був» (Буття:2-2). Для цього обов'язково треба взяти до уваги ще дві цитати: третій стих другого розділу тієї ж першокниги – «І благословив Бог сьомий день і освятив його» та висновок Верховної Мудрості після кожного дня сотворіння – «І побачив Бог, що воно добре».

В епіграфі автор уточняє, що присвячує вірш «Великій суботі». В християнським віруванні це день спочину/похоронення Ісуса Христа після мук та розп'яття у так названому страстному тижні. Але зерно, з якого проросла Пісня 15-та, сотворене на початках творення Всесвіту, а ті, котрі не «споживають», чи не «вирощують» те зерно, тобто не святкують Божий день, «...вони не ввійдуть у мій (Божий) спочинок», тобто не заслужать райського спочину/вічності. За словом Святого Письма, Бог називає день відпочинку Сьомим днем. Слово «субота», як відомо, походить від івр. «шаббат», що означає «заспокоїтися, перервати, здержатись». В іудаїзмі свята книга Тора приписує

сьомий день тижня як днем стримання від роботи, тобто недільним.

Зауважте, що наші пращури і ми називаємо дні тижня від порядкового числення – вівторок, четвер, п'ятниця, і навіть суботу називали шестак в дохристиянському періоді. А сьомий день Божого спочину назвали так доречно – неділя, бо з давніх-давен цей день був присвячений не ділу/роботі, а вшануванню Бога-Сонця, найдавнішого божества і в інших багатьох народів. Латинці називали цей день – Соліс Діес. Означає, що «шаббат» і «неділя» – це слова однакового значення: признання/вшанування сьомого дня, дня Божого спочину, благословленого і освяченого Ним.

З точки зору структури, текст вірша Пісня 15-а складається із двох строф. В нумерології цифра два означає гармонію, архетипом котрої є миротворець. Кожна строфа складається із семи рядків, а це відноситься, мабуть, до символіки Божого святого сьомого дня.

Зв'язок між цим днем та днем Христового похоронення впливає з перших чотирьох рядків сквородинівського твору: «Лежиш во гробі, святкуєш суботу/ По трудах тяжких, по кривавому поту./ Князь до тебе ніякого діла не має,/ Князь цього світу, що всіма владає». Перед нами одна із найпотужніших алегорій святого відношення до Божого дня, не залежного абсолютно ні від чого – ні від особистого стану, ні від земних володарів, воно, це свято, є і його треба вшановувати понад все, навіть понад земним життям і смертю. Отримуючи людську плоть, Ісус Христос – Син Божий – розп'ятим бувши, «підпорядковується» святому дню/звичаю, бо цей день слідує «трудам тяжким», та «кривавому поту», тобто сотворенню Христом в людському естві, в тому латентному резервуарі підсвідомості, нового сліду-дороги життя: світла Правди. Насильницьке ставлення до людини, основане на неправді, розпинається і помирає разом з Ісусом Христом, але воскресає все разом з Ним нове життєве ставлення до ближнього: «Я – путь, істина і життя!» (Йоан:14-6).

Обов'язок святкувати день Божий записаний на таблицях Мойсея як третя заповідь після признання і визнання єдиного Бога: «Пам'ятай святий день святкувати!», а день Воскресіння Ісуса Христа є тим

самим днем спочину, названим нашими предками Великдень і став найвеликим християнським святом.

Щоб збагнути особливо глибокий сенс цього свята/вшанування Бога, треба взяти до уваги подальше відношення Бога до людини, а потім – наслідки Христових «трудів» та «поту» для принаймні важливої частини людства.

Згідно з біблійним міфочченням, після сотворення Всесвіту, центром Божого діяння стає людина/людство. Дозволивши людині відрізнути добро від зла, Бог відкриває поступово людині тайни Свого створіння, які людина вживає для свого добра, чи зла... Вживаємо часто замість слова Бог вираз Верховна Мудрість, щоб підкреслювати саме оту неймовірну досконалість гармонійності та взаємо-впливів всіх складових сотвореного Всесвіту.

Ісус Христос своїми діяннями і словами відкриває поступово людині тайни її ества, яких людина вживає і по сьогодні для свого добра чи зла, відкриває те, що в кожній людині існують Божі дари і тільки ними людина сягає вічності. В основному, Син Божий або втілена Божа Правда, головню в нагірній проповіді, навчає людину протиставитись ненависті – любов'ю, помсті – прощенням, злоби – милосердям, відчуженості – добросусідством, дискримінації – правосуддям і показує, що таким чином людина може творити добро, а це значить побороти смерть, свою і людства. Це і є глибоке значення рядка «О неслухані сі сліди!» Надзвичайна метафоричність цих слів стає повною тільки якщо не забуваємо, що сліди лише постійним повторенням стають стежками й дороговказами, а не повтореними – зникають. Такі сліди, повторені, створили ... **новий рід побіди!**

життя над смертю, що викликає в душі автора звеличувальний вигук: «О сине Давидів!» Справжній відомий син Давидів був Соломон – символ людської мудрості, але таким кличним зверненням, Скворода сугерує, по-перше, мудрість Христових вчень.

Друга строфа починається тим самим кличним зверненням – «Сине Давидів», і воно стосується тут мудрості чуда воскресіння Лазаря Ісусом Христом. Лазар прославився протягом земного життя тим, що був добродушною людиною, щирим віруючим і другом Ісуса Христа. Його воскресіння прославило Сина Божого, віру в Бога і самого Лазаря: «...Лазаря воззавший / Із мудростей земних до слави небесної». Ходіння Христовими слідами Правди

дає людині шанс піднятися до такої слави, тобто піднятися до вічності.

Вшанування Божого святого дня починається стриманням від діла/роботи: «Убий у мені тілесну роботу!» Слідують умови, висловлені у молитовній формі: виконання отчих святих звичаїв – «Дай мені з тобою святкувати суботу! (в значенні: не-дільний день)», потім умова наслідувати Божі/Христові вчення – «Дай мені ходити слідами твоїми» і, нарешті, умова створити новий рід/нахід, спроможний побідити смерть як в собі, так і в роді: «Дай новий рід сеї побіди».

Закінчується Пісня 15-та тим самим звеличувальним вигуком: «О сине Давидів!», що посилює переконливо перевагу обрання мудрих слідів/дороги Правди над будь-якою іншою життєвою дорогою.

Володимир Слєпченко, Портрет Григорія Сквороди, п. акрил. 2013, 100x120, з проекту «обрані часом» в техніці арт-лайн.

Щоб проникнути у суть святкування сьомого дня Божого спочину, досить не забувати слова: «і добре воно було» та «істинно вам кажу». Якщо після шести днів праці поставимо собі запитання, «чи добре воно було», а в спілкуванні з ближніми почнемо з «істинно вам кажу», то обов'язково наші мислення поплинуть до Божих дороговказів чи Христових вчень і навіть не збагнемо, що, по суті, ми читаємо чи слухаємо Святе Письмо, тобто святкуємо Боже святе Не-ділля!...

Хто не сперечатиметься в назвах сьомого Божого дня, а святкуватиме його, той творитиме гармонію у людському світі, принаймні, а він назве його миротворцем!

Михайло Гафія ТРАЙСТА

VII-й МІЖНАРОДНИЙ СИМПОЗИУМ «РУМУНСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ»

26-27 лютого 2016 року Сатумарська повітова організація Союзу українців Румунії, очолена доктором історичних наук, Генеральним секретарем СУР Іриною-Любою Горват, у партнерстві із Сатумарським повітовим музеєм, Ужгородським національним університетом, Західним університетом «Васіле Голдіш» (м. Сату Маре), Національним лісотехнічним університетом України (м. Львів), Благодійним фондом «Суспільні ресурси та ініціативи» (м. Чернівці), організували черговий VII-й Міжнародний симпозиум «Румунсько-українські відносини: історія та сучасність», офіційне відкриття якого відбулося у п'ятницю 26 лютого 2016 року у конференц-залі «Васіле Лукачу» Західного університету «Васіле Голдіш» Сату Маре, на якому, окрім учасників симпозиуму, були присутні голова Союзу українців Румунії Микола-Мирослав Петрецький, голова Повітової ради Сату Маре – Михайл Адріан Штеф, мер міста Сату Маре – Дорел Койка, директор Сатумарського повітового музею – Феліціан Поп, Голова секретаріату Товариства «Україна – Світ» – Алла Кендзера, представники Львівського, Київського та Сатумарського університетів та інших інституцій.

У своїх вітальних словах голова Союзу українців Румунії Микола-Мирослав Петрецький та пані Ірина-Люба Горват висловили подяку повітовій та місцевій владі за їхню підтримку в організації цього симпозиуму і за їх відкритість у культурних, економічних та соціальних співробітницьких відносинах з інститутами України.

Вони підкреслили, що завдяки добрій співпраці між Румунією і Україною можемо отримати багато корисних результатів, і що даний симпозиум є прикладом цього. Черговий сьомий симпозиум доводить, що він вже став традицією як для Союзу українців Румунії, так і для повітового музею Сату Маре та інших установ-партнерів.

«Румунія і Україна є важливими зовнішньополітичними партнерами,

а також державами-сусідами першого порядку, поєднаними спільною історичною спадщиною та схожими стратегічними інтересами. Це зумовлено, передусім, наявністю спільного дев'ятсоткілометрового кордону. Слов'янські племена утворили субстрат українського народу на північному сході Румунії. Оба народи об'єднувало православ'я і боротьба проти татарських та османських нападів. Протягом багатьох століть ми жили поруч, тому ми близькі соціальною культурою, способом життя і народним мистецтвом. Відносини між цими двома державами завжди були добрими, вони мали ще з XVI-го та протягом XVII-го століть гарне співробітництво на політичному та культурному рівнях. Спочатку, через відсутність національної держави, вони були незначними, але потім розвинулись особливо останнім часом на Мараморощині, Буковині, а також і в Сату-Маре й Тульчі, де співіснують ці дві нації.

До 1859 року українсько-румунські політичні зв'язки були побудовані на відносинах з Молдовою, безпосереднім сусідом України. Вони були незначними з Волощиною, а з Трансільванією (Семигородом) навіть не існувало зв'язків. В шістнадцятому і сімнадцятому століттях козаки допомогли не тільки князівству Молдавії, а навіть і князівству Валахії в боротьбі проти Османської імперії. Наприклад, у війську воеводи Міхая Хороброго в 1595 році воювало 7000 козаків, а

Богдан Хмельницький уклав угоду з Молдавією через шлюб свого сина Тимофія з Руксандрою, дочкою молдавського господаря Васіле Лупу.

Після падіння комунізму Румунія була однією з перших держав, які визнали державну незалежність України, а з 1 лютого 1992 року було встановлено дипломатичні відносини з сусідньою країною. Таким чином, Румунія приділяє особливу увагу розвитку політичних, дипломатичних та економічних відносин з Україною.

Румунсько-українські відносини не можуть бути проаналізованими без урахування українців Румунії та, опосередковано, Союзу українців Румунії. Для зміцнення відносин між Румунією та Україною Союз українців Румунії погодився із зверненням Української всевітньої координаційної ради про бездіяльність румунської влади щодо пам'яті Голодомору 1932-1933 років, а також із заявою стосовно угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, і слав відкриті листи до румунського Президента, прем'єр-міністра, міністра закордонних справ Румунії, депутатів Парламенту Європейського Союзу і представників Європейського Союзу, щоб підтримати територіальну незалежність України.

Щодо тематики симпозиуму, він буде присвячений питанням різноманітностей, які виникають в результаті співіснування двох народів в прикордонному районі Верхньої Тиси. Я впевнений, що результат зустрічі підкреслить плідну співпрацю між експертами двох країн, Румунії та України, а також стане основою для вкладу взаємних знань в різних галузях сучасної науки. Розмаїтими темами буде представлена спільна історія двох народів, їхнє співіснування в багатонаціональному регіоні, відносини між громадами, культурна, мовна та конфесійна самобутність, структура населення України, Мараморощини, Сату-Маре, Буковини та Банату в різні періоди історії.

Ця співпраця, яка вже стала традиційною, має особливе значення, оскільки вона пропагує цінності конкретних громад і демонструє, що транскордонні відносини – це діалог багатонаціональний, міжкультурний, оснований на взаємних пізнаваннях духовних, матеріальних та історично-культурних цінностей, на підставі документів та наукових досліджень», – підкреслив у своєму вітальному слові голова СУР-у.

А голова повітової ради Сату Маре у своєму вітальному слові сказав: «Я дуже оцінюю дружбу між Україною та Румунією, добру співпрацю між повітом Сату Маре та закарпатськими районами Хуст і Виноградів. Ми вже підписали угоду побратання між нами, і я теж впевнений, що у нас була спільна історія, і ми повинні мати спільне майбутнє».

Головний організатор симпозиуму Ірина-Люба Горват зазначила: «Ми хочемо об'єднати обидва народи, Румунії та України, об'єднати в наукових рамках істориків, політологів, соціологів, культурних діячів, де вони можуть обговорити історію і питання, які об'єднують і відрізняють нас».

Симпозиум проходив у двох секціях: «Історія та історіографія» і «Міжнародні відносини – Культурна антропологія».

Особливої поваги заслуговує і рівень культурної програми симпозиуму: представлення історико-документального фільму «Задунайські козаки»; Концертна програма заслуженої артистки України Лесі Горової і комедії «Кайдашева сім'я» уже відомим клузьким театральним гуртом «Жар-Птиця».

Гратулюємо пані Ірину-Любу Горват за такий вдалий захід, бажаємо їй дубового здоров'я, творчої наснаги і чекаємо з нетерпінням наступного чергового симпозиуму.

(Фото Терезії Шендрю)

«ГОЛОС ТВИЙ НІКОЛИ НЕ ЛУКАВИВ»: Михайло Михайлюк в українському літературному просторі Румунії

(Продовження з 25 с.)

Він зумисне читає вголос той дещо розпачливий і водночас вивіреним віковим досвідом текст, відомий йому ще з дитинства, щоб і я прилучився до тієї гіркої істини про дочасність людського життя. «Видиш? Як завтра і я таким буду...» – із внутрішнім спокоєм не раз проказував у старості Ілько Дорунда, психологічно готуючи себе в безповоротну мандрівку.

Мені ж несподівано спливали на гадку міркування Екклезіаста про те, що нема нічого нового під сонцем, а життя надзвичайно коротке, та, врешті-решт, марне без Істини. А ще – виважене сільським гробарем Федором Качалубою: «Що чоловік? Глина!»... Тому, за переконанням письменника, кожний з нас, хто почуває свою високу людську місію, «леліє надію залишити щось за собою», бодай «гарний спогад»³⁰.

VIII.

...Коли почала втихомирюватися серпнева спека, вибираємося до міста. Літ двадцять тому нам неодмінно стрінувся би Бруно, футбольний ідол серетських хлопчаків, німець за походженням. Він зіперся б на підмурок костюлу, наче когось виглядав. Привіталися б із ним по-румунськи, а він у відповідь: «А ви шо – по-нашому вже не знаєте?». Себто по-українськи³¹. А веселий коваль Тодось оповідав би в глітній корчмі чудернацьку історію про те, як він пригостив кухлем пива оленя-рогача, і неупустливо доводив би невірникам, що так було насправді. Або побачили б, як вправно орудує мітлюю міський двірник Ілашко – «як запустить у рух той віник, то за ним ні папірця, ні огарка не побачиш, хоч удень з ліхтарем шукай»³². Такого замітайла в Сереті не було і вже не буде.

Та де ж то все? Збігло за часом. Тепер же у вівторок, ярмаркового дня, зустрінуться в Сереті «вівторники» Ганько, Віцик, Юра і Зебій. Тобто – «поет і маляр Михайло Волощук, професори-пенсіонери Віктор Серединчук та Євсебій Фрасинюк та аптекар Юрій Пережук... Зустрінуться, поговорять. Мудрі їх бесіди, варто послухати!.. Ні від чого іншого так не тепліє на серці, як від зустрічі з друзями, яких знаєш вже десятки літ»³³...

...У давнину «Серет зі своїми околицями був містом багатоетнічним – українці, румуни, євреї, німці, поляки, вірмени, липовани (вірменів вже немає з вісімнадцятого століття, а євреї виїхали на «обітовану землю» у другій половині двадцятого)³⁴. Блукаємо звивистими вуличками багатолікого міста, відшукуючи свідків його древньої історії, його багатонаціональної величі і слави...

Збудована в оборонному стилі Свято-Троїцька церква XIV ст. Оздоблення із хрестоподібних квітів, вставки із поліхромних керамічних дисків, прикраси із декоративної цегли додають споруді особливої привабливості й неповторності...

Унікальна пам'ятка XVI ст. – єврейське кладовище. Грізні леви і грифони, дивовижні геометричні та рослинні символи, вирізьблені на надгробках, оберігають вічний спокій похованих...

Минаємо вулицю Сильвестра Яричевського і зупиняємося перед могилою письменника. В узголів'ї хрест – теж роботи Ілька Михайлюка...

«Люди та їх оселі не вмирають зовсім, коли про них згадують або приходять до них»³⁵. Руснацькі селяни не відійдуть у забуття, бо матимуть життя вічне на сторінках книг його, Майстра Слова з серетської околиці, що закликає не вірити крику нічного птаха...

Благословен будь, Духу Творчості!
Благословенна будь, Людино, що приймаєш Його у своє ество!

²⁰ Хороми (діал.) – сіни.

²¹ Михайлюк М. Біле-пребіле поле: Новели та оповідання / Михайло Михайлюк. – Бухарест: Критеріон, 1974. – С. 178 – 179.

²² Михайлюк М. Міст без поруччя: Роман / Михайло Михайлюк. – Букурешти: Критеріон, 1988. – С. 98 – 99.

²³ Михайлюк М. Не вір крику нічного птаха: Роман / Михайло Михайлюк. – Бухарест: Критеріон, 1981. – С. 9.

²⁴ Михайлюк М. Не вір крику нічного птаха: Роман / Михайло Михайлюк. – Бухарест: Критеріон, 1981. – С. 41.

²⁵ Там само, с. 83.

²⁶ Михайлюк М. Інтермеццо: Поезії / Михайло Михайлюк. – Бухарест: Критеріон, 1971. – С. 14.

²⁷ Михайлюк М. Не вір крику нічного птаха: Роман / Михайло Михайлюк. – Бухарест: Критеріон, 1981. – С. 7.

²⁸ Там само, с. 83 – 84.

²⁹ Там само, с. 84.

³⁰ Михайлюк М. Заглухий дзвін: Трафунки, шкіци, згадки / Михайло Михайлюк. – Бухарест: Вид-во «RCR Editorial», 2014. – С. 305.

³¹ Там само, с. 167.

³² Там само, с. 281.

³³ Там само, с. 279 – 280.

³⁴ Там само, с. 208.

³⁵ Михайлюк М. Не вір крику нічного птаха: Роман / Михайло Михайлюк. – Бухарест: Критеріон, 1981. – С. 22.

Іван АРДЕЛЯН

«Я словом материнським сню, співаю, плачу...»

* * *

Боже, благаємо тебе,
щоб дав нам більше світла
на цім світі,
щоб тумани й мряки
розсипалися,
а наші душі й сни,
щоб віроджувалися...

Просимо Тебе,
щоб мрії й надії
сповнялися,
слова,
щоб пробуджувалися,
а ми,
щоб зрозумілися...

Люди просили Бога
й молилися,
а Він, старий
чи, може, поганський,
не зрозумів
й лишив їх
без втіхи
й погодження...

* * *

Вповитий туманами,
закований спогадами,
ховаюся поміж думами,
вмитими відпливами,
що закували мої слова
в кайдани чуття.
Набридло слухати
усякі нарікання,
неначе хвилі океану,
що розмивають береги
без захисту.
Не хочу каятись,
ані боятися
своїх гріхів,
що, може, бруднять

моє життя,
наче тумани,
що вповивають
гарний ранок дня.

Тому терплю
і думаю,
що є людським –
відповідь чи запитання,
гріхи чи підкорення?..

* * *

З неба на землю
ковзається ангел
променями світла,
колихається
на хвилях вітру,
піруетами
обминає хмари,
підпирається на зірках
і падає,
наче відгук,
вблискуючи з очей
радість і любов,
не думаючи,
що його чекає
хрест серед поля,
що міряє відвагу,
а люди
збирають відпадки...

* * *

Мої думи
розвіялися вітрами
й пустили бруньки
поміж квітами,
наче світло корифея
поміж зірками...

Спонукою думи,
щоб лишити тривкі сліди
поміж помилками,
що зібралися
в серцевині
моєї пори...

Десь тут,
десь там
гріє сонечко,
розсіює тумани,
і висихають сльози,
що дають нагоду
бути гордим
материнським словом,
яким я сню,
співаю
й плачу
до того дня,
коли
впаде зірка моя...

Деколи

Деколи
наша дорога
веде в провалля,
де немає квітів і роси,
лиш тьма,
що бруднить
наше існування...

Деколи
дорога наших снів
є тернистою
й грузькою,
що відображає
стан спілкування...

Деколи
дорога звивається
поміж туманами,
що бентежать мрії
і надії,
наче гріхи
св'ятої Марії...

Деколи
дорога є гладкою,
наче шовкова стрічка,
різнобарвна,
наче полонина,
тоді вона втішає,
наче світла днина...

Юрій ПАВЛИШ

ПРИСВЯТНІ СОНЕТИ

*
* *

У Бухаресті володіє мавка
І піснею, і вродою щораз,
Витримуючи і ряди образ.
Це ж пані Колотило, наша Славка,

Що багатьох заводить і в екстаз,
Для Славочки моєї все це бавка,
І СУР-у й мінкультури скрізь журавка,
Тому й плітки снуються раз по раз.

Так, Славочко, ти попадаєш вродлива,
Бо не скупилася батьківська нива
Тебе надійною пускати в світ.

Ти знаєш помирити добро з лихом,
Тому, на завид, не минає тихо
Твоя непосидюща низка літ.

*
* *

Марічко, що нового в тебе в Лузі?
Чому мовчить твій звучний телефон?
Між нами не буває перепон,
Ти ж дівчинка моя вже по заслугі.

Ми словниковий маємо балкон,
Стрічаємось на редакційнім плузі.
Марічко, знаєш, в творчості напрузі
Квітує словниковий наш газон.

Куди моя блукає наречена,
На всі мовчання внуками навчена?
Для нас і небувалість на добро.

Ми знаємо кожну хвилину вжити,
Тому словесно знаємо дружити.
Це знає вже Чубіка, твій Петро.

*
* *

Що робиш там, у Арборе, Анничко,
Вродлива пані, дівчинко моя?
Від тебе знаю, що твоя сім'я
Спокійність поважати має звичку.

Воює в тобі прози полум'я,
У ньому ти на кожному язичку.

А недругам яку даруєш кличку?
Вони ж бо скрізь, їх корінь не зів'яв.

Я знаю й вірю, що твоя «Дорога»
Снувалася від рідного порога.
Були і сонцевидність і туман.

Анничко дорогенька, я не строгий,
Але хочу почути, що з «Дороги»
Вже Анна Трайста Рушть здала роман.

*
* *

Втікаючі ж роки, класна колего
З педагогічної, Юліє Грінь.
Із деяких осталася лиш тінь,
Й за ними бігти вже немає часу.

Одні дарують ще свою глибіню,
Одні давали драла з викрутасу,
Та не одні не знають обертасу,
І не одним не кажемо амінію.

Класна колего, Юліє шановна,
Завжди і завжди добротою повна,
Поглянь, з гітарою пан Митринюк.

Лікує пані Засової дотик.
Всміхається казково пані Хортик,
І чуємо ще мандолінний звук.

Михайло ВОЛОЩУК

Як гарно в хаті

Як гарно в хаті, де живу,
Уся убрана килимами,
На жаль, щоб бачить цю красу,
Немає тут моєї мами.

Вона любила рідний дім,
Як любить доли верховина,
Як блискавиця любить грім,
Як любить Бога Негостина...

Я так хотів би
десь зустріти маму

Я так хотів би десь зустріти маму
Так, як колись її я зустрічав,
Я би відкрив душею двері, браму,
І в дім свій, як царівну, б завітав.

Я так хотів би глянути їй в очі,
Побачить в них тепло і доброту,
Й той час, коли не досипала ночі,
Як витирала з моїх віч сльозу.

З'явися, моя мамо, з-за сузір'я,
І в Негостину рідну повернись,
Зайди на наше казкове подвір'я,
Щоб пригадати, як було колись...

Твою любов і твої легкі руки,
Я в переході літ всіх не забуду,
Вони, наче пісенні, вічні звуки,
Живуть у спогадах, де б я не був.

Тебе я, мамо, добре пам'ятаю,
Любов твоя, як цвіт, в мені живе,
Хоч би мої слова дійшли до раю,
Щоби Господь тобі віддячив за усе:

За всю любов до близької родини,
За всю турботу в нелегкім житті,
І за любов до рідної дитини,
Безсонні ночі і турботні дні...

Може, твій дух десь між сузір'ям чує,
Як чув він і в минулому мене,
Що та міцна любов в мені існує,
Щоби зустріти ще хоч раз тебе...

В пам'яті

Ти в пам'яті ще є між нами,
Палаєш, як святий вогонь,
Тебе як бачу біля брами,
Зникає сивина із скронь.

Зникають всі гріхи й невдачі,
Які нас точать, як пила,
Тепер, де тліли недостачі,
Твоєї краси нема.

Радій подружко

Радій, подружко, й не цурайся,
Дивись, як буйно сад зацвів,
Радій квіткам і не лякайся
Ні бурі злої, ні вітрів...

Тому їх так усі шукають
Для радості і для журби,
Мої вірші тебе благають,
Будь й ти для мене, як вони...

АНГЕЛ ЗВІСТИВ БЛАГОДАТНИЙ

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

Andante maestoso

Voice

4 Ан - гел звістив Бла - го - дат - ній: "Чис - та - я Ді - во,
7 ра - дуй - ся!" І зно - ву мов - лю: "Ра - дуй - ся,
10 Твій Син воскрес на тре - тій день із гро - бу і мертвих воск - ре -
сив; лю - ди, ве - се - лить - ся.

СВІТИСЯ, НОВИЙ ЄРУСАЛИМЕ

Музика Юрія ПАРАЩИНЦЯ

Brillante (блискуче)

13 Сви - ти - ся, сви - ти - ся, но - вий Є -
17 ру - са - ли - ме сла - ва бо Гос - под - ня над то -
21 бо - ю зійш - ла, ра - дій ни - ні
25 і ве - се - ли - ся, Сі - о - не, а Ти, Чис - та - я, кра -
29 суй - ся, Бо - го - ро - ди - це, бо воск - рес На -
33 род - же - ний То - бо ю.

Сині дзвіночки та дзвони

(Легенда)

Це було давно. Один побожний єпископ ішов у свято Благовіщення Пречистої Діви Марії лісовою галявиною. Був гарний, тихий вечір. Було так, неначе б земля затримала подих та з захватом прислуховувалася до неба, на якому купка хмаринок, схожих на овечок, плила повз вечірне сонце. Мир і ласка Бога спливали з неба на землю. Побожний єпископ роздумував над вічною красою, з якої походить усе чисте й величне. І свята туга наповнила його серце. Він склав руки, підніс очі до неба й молився:

– Хвала та слава Тобі, Господи! Слава та Хвала Тобі в Твоїй людськості. З неї віддзеркалюється блиск Твого божества. Слава та хвала Тобі в Твоїй Пресвятій Матері. Вона носила Тебе на руках і до серця пригортала, голубила Тебе та співала Тобі. З її уст навчився Ти, Предвічне Слово, слів часу. Завдяки Твоїй Матері став Ти нашим братом, а завдяки Тобі, стала вона Матір'ю нашою.

О Царице Неба, Мати Творця, вся краса світу нехай припаде до Твоїх ніг, всю красу тієї години нехай покладуть Тобі на голову, немов вінок молодих троянд. Така година мусила бути тоді, коли архангел зійшов до Тебе та привітав Тебе благою звісткою. Радуйся, Маріє, радуйся, велична Пані, в співі всіх пташок! Радуйся в пливі всіх вод землі, в журкоті лісового струмочка, у грі хмар, в листі й у траві. Радуйся в гудінні бджілок, в леті метеликів, в усіх квітах, що тут ростуть і розхляються та за вітром рухаються! Ах, щоб було щось, що людям по всі дні нагадувало б, щоб думали про Тебе та Тебе вітали, як вітав Тебе архангел господній у цей Твій день. Дай мені знак, о Пречиста, маленький знак, щоб я приніс таке людям...

Він спинився й, зачарований, споглядав на ліс. Там ішла Пречиста Діва під зеленим верховіттям буків і виходила

на галявину. З похиленим лицем проходила вона, а її пальці торкалися легесенько квітів, що горнулися до неї. Перед нею й по її боках ішли ангели. Тоді почув єпископ ніжне дзвеніння, що неслося галявиною. Воно плило з квітів, до яких торкалися Марія й Ангели. Єпископ підійшов до квіток та приглядався до них. Це були сині дзвіночки.

«Це знак для мене», – подумав він і зірвав один та взяв з собою до міста.

У місті пішов він до коваля-литейника, що кував різні предмети з металу, і доручив йому вилити таку квітку, але в сто разів більшу, зі срібла. Із Божим благословенням вдалося вилити зі срібла таку квітку, так появився перший дзвін.

Єпископ велів дзвонити ним перед кожною Службою Божою. А також велів дзвонити вечером, коли йому Пречиста Діва об'явилася в свято Благовіщення. Коли вірники приходили до нього та допитувалися, що має означати вечірне дзвеніння, то він пояснив їм, що дзвін дає знак, що треба помолитися «Богородице Діво».

Незабаром прийшли до єпископа діти та просили в нього, щоб він велів дзвонити й ранком, щоб вони, як тільки прокинуться, думали про Марію. І знову через деякий час прийшли до нього робітники, селяни й матері та просили в нього, щоб він велів дзвонити й у південь, бо вони не можуть ні обідати, ні спочивати, не привітавши Матінки Божої.

Помалу всі церкви отримали дзвони, й ті дзвони дзвонили рано, в полудень й вечір ангельське вітання Марії скрізь по церквах. Дзвонять маленькі дзвіночки, мов дитячими голосочками, дзвонять і великі дзвони могутніми голосами.

І мільйони віруючих чують їх і кидають тоді всі свої думки, бажання та працю, складають руки до молитви та моляться до Марії, Пречистої Діви, що принесла нам спасіння.

Дитяча сторінка

Казка про липку і зажерливу бабу

(Українська народна казка)

Жили собі дід та баба. Вони були дуже вбогі. От баба і каже:

– Ти б, старий, пішов у ліс та вирубав липку, щоб було чим протопити.

– Добре, – каже дід. Узяв сокиру та й пішов у ліс.

Приходить дід до лісу, вибрав липку. Тільки що замахнувся сокирою, щоб рубати, коли чує – липка каже людською мовою.

– Ой, не рубай мене, чоловіче добрий, я тобі в пригоді стану!

Дід з переляку і сокиру опустив. Постояв, подумав та й пішов додому.

Приходить додому та й розповідає про свою пригоду. А баба й каже:

– От який же ти дурень. Піди зараз же до липки та попроси конячку з возом. Хіба ми ще не находились з тобою?

– Та як так, то й так, – каже дід. Надів шапку та й пішов.

Приходить до липки та й каже:

– Липко, липко, казала баба, щоб ти дала нам конячку з возом.

– Добре, – каже липка, – іди додому.

Прийшов він додому, а біля хати стоїть віз, і конячка біля його прив'язана.

– Бач, старий, – каже баба, – тепер і ми люди. От тільки хата наша от-от завалиться. Піди, старенький, попроси ще й хату. Може, дасть.

Пішов дід до липки, попросив і хату. «Добре, – каже липка, – іди додому».

Приходить дід до двору і не пізнає: замість старої хати стоїть нова, гарна хата. Радіють обоє, як діти.

– А що, старий, якби ти попрохав ще й худоби та птиці. Тоді, здається, вже й нічого нам не треба.

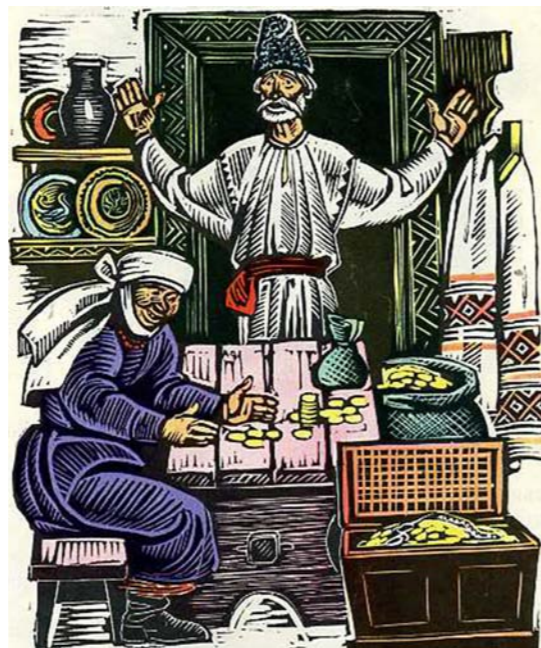
Пішов дід до липки, попросив худоби і птиці. «Добре, – каже липка, – іди додому».

Приходить дід і не нарадується. Повен двір худоби і птиці.

– Ну, тепер уже нам більш нічого не треба, – каже дід.

– Ні, старенький, ще піди попроси й грошей. Пішов дід до липки і попросив гроші. «Добре, – каже липка, – іди додому».

Приходить дід, а баба сидить за столом і золоті гроші в купки складає.

– Треба, – каже, – ще, щоб усі люди боялися, бо ми ж багаті. Піди, старий, до липки, попроси, нехай зробить так, щоб нас усі люди боялись.

Пішов дід до липки, попрохав дід липку, щоб так зробила. «Добре, – каже липка, – іди додому».

Прийшов дід додому, а там у них повно війська та поліції, і все їх охороняють. Але старій і цього мало.

– Що ж, – каже вона, – треба ще, щоб усі люди в селі були нашими батраками, бо чого ж нам більше хотіти – все ж у нас є.

Пішов дід до липки та й просить, щоб зробила вона так. Довго мовчала липка, а потім каже: «Іди додому, зроблю ще вам останнє».

Приходить дід додому, аж глядь: нічого нема, стоїть та сама стара хата і баба коло неї. Так покарала липка за те, що ненажерлива баба хотіла людей батраками зробити.

Дитяча сторінка

Україні

Слова Ярослава ЯРОША

Музика Івана ЛІБЕРА

Помірно

Від-лі- та- ють ви- со- кі лі- та В да- ли- ну від гу-
І я- ку я не виб- рав би путь, І я- ка б не про-

цуль- сько- ї граж- ди, І пше- ни- ця тво- я зо- ло- та У не-
би- ла го- ди- на – Всі до- ро- ги до те- бе ве- дуть: Ти на

го- ду ме- ні сві- тить зав- жди. Че- рез го- ри, за рі- ки,
сві- ті у ме- не є- ди- на.

мо- ря У- смі- ха- єть- ся ве- чір по- гід- но. І вста-

є Коб- за- ре- ва зо- ря Над то- бо- ю, мо- я У- кра- ї- но.

Че- рез //

1. Відлітають високі літа
В далину від гуцульської гражди
І пшениця твоя золота
У негоду мені світить завжди.

Приспів:
Через гори, за ріки, моря
Усміхається вечір погідно.
І встає Кобзарева зоря
Над тобою, моя Україно.

2. І яку я не вибрав би путь,
І яка б не пробіла година –
Всі дороги до тебе ведуть:
Ти на світі у мене єдина.
(Приспів)

«Живописна Україна» – серія офортів Тараса Шевченка

Видубицький монастир у Києві

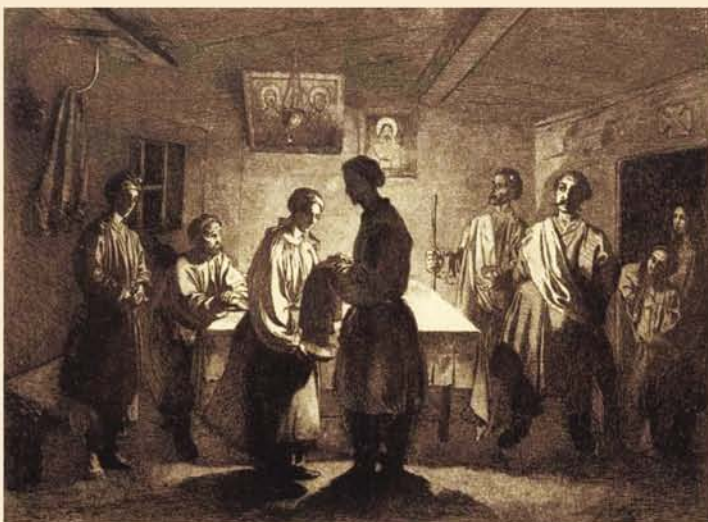
У Києві

Судня рада

Дари в Чигрині 1649 року

Старости

Казка

У 1843 році Т. Г. Шевченко розпочинає роботу над серією офортів «Живописна Україна», як художнє періодичне видання про історичне минуле, народний побут, звичаї і фольклор, природу й історичні пам'ятники України. Над цією серією продовжував роботу протягом всього 1844 року. Він сам працює над виготовленням гравюр, в процесі роботи освоюючи складну техніку.

Тарас Шевченко прагнув видавати по 12 естампів щороку, але через матеріальну скруту цей грандіозний задум реалізувати не вдалося. Замість того, було видано лише один альбом, куди ввійшло 6 естампів.